

Socialdepartementet

Stockholm torsdag den 29 februari 2024

Ett förtydligat brottsförebyggande ansvar för socialnämnden (S2023/03181)

Akademikerförbundet SSR vill i egenskap av remissinstans lämna följande synpunkter på förslagen.

Övergripande synpunkter

Inledningsvis vill Akademikerförbundet SSR understryka att förbundet är väl medveten om den lägesbild som promemorian förmedlar och delar uppfattningen att det är en mycket viktig uppgift att motverka och bekämpa brottsligheten och att socialtjänsten är en viktig aktör i arbetet. Behoven av verkningfulla åtgärder för att komma till rätta med och förebygga uppkomsten av kriminalitet är stora och för att förebygga kriminalitet är satsningar på just förebyggande arbete avgörande.

Akademikerförbundet SSR vill också ta tillfället i akt och understryka vikten av att regeringen satsar på förebyggande arbete. Vi vet att brottslighet under prepuberteten och tonårstiden väsentligt ökar risken för en kriminell livsstil och att en sådan livsstil är mycket svårare att förändra senare i livet. Därför behöver förebyggande insatser sättas in tidigt, det vill säga betydligt tidigare än idag. Hos barn som riskerar att hamna i kriminalitet brister ofta någonting i de ordinarie stödsystem som de flesta av oss växer upp med: familj, skola, kompisar, fritidsintressen och ett visst mått av framtidshopp och självtillit. När de ordinarie systemen brister behövs samhällets stöd och engagemang. Här fyller socialtjänsten, skolan, fritids, civilsamhället och polisens förebyggande verksamhet viktiga funktioner. Vi behöver därför satsa minst lika mycket resurser på det förebyggande arbetet som på brottsbekämpningen. Vi behöver breda, generella förebyggande insatser för att bekämpa brottsligheten.

Att i det förebyggande arbetet endast fokusera på brottsförebyggande insatser kommer inte att ge den framgång vi behöver.

Akademikerförbundet SSR vill därför också understryka vikten av att regeringen när det kommer till socialt förebyggande arbete i första hand tillfrågar socialnämnderna och dess profession vilka verktyg de anser att de

behöver för att utföra sitt förebyggande uppdrag och vad som krävs för att det förebyggande arbetet ska få effekt. Förbundet noterar att regeringen i promemorian återigen lyfter fram och hänvisar till vad Polismyndigheten och andra myndigheter inom det kriminalpolitiska området bedömer att socialtjänsten behöver göra och hur socialtjänsten ska styras för att passa andras verksamheter och andras uppdrag. Och detta utan att förslagets konsekvenser för socialtjänsten och socialpolitiken analyseras.

4.1 Socialnämnden ska arbeta brottsförebyggande

Akademikerförbundet SSR avstryker förslaget.

Kommunerna har redan idag ett brottsförebyggande ansvar som regleras i lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Socialnämnden är en del av kommunen och utgör följaktligen redan en del av kommunernas brottsförebyggande arbete. Trots detta anges i promemorian att ett av syftena med förslagen är att tydliggöra socialnämndens ansvar för att förebygga och motverka kriminalitet. Lagen trädde i kraft så sent som den 1 juli 2023. Effekten av lagen har knappast hunnit med att utvärderas.

Bestämmelsen anger att socialnämnden ska arbeta för att förebygga och motverka kriminalitet. Med begreppet kriminalitet, liksom brottslighet, avses straffbelagda handlingar. Det betyder att den nya bestämmelsen anger att socialnämnden ska förebygga och motverka att straffbelagda handlingar begås. Som bestämmelsen är skriven innebär det att socialnämnden får i uppdrag att just förebygga och motverka att det begås brott.

Inte heller anger bestämmelsen vilka brott som ska förebyggas utan det får förutsättas att alla brottsliga handlingar omfattas av begreppet. Det innebär att socialnämnden har att förebygga allt från köp av sex till bilstölder till förskingring till misshandel till skattebrott - för att exemplifiera och nämna några av de kriminella handlingar som blir socialnämndens uppdrag att förebygga och motverka.

Akademikerförbundet SSR anser inte att det i socialnämndens uppdrag ska ingå att förebygga att kriminella handlingar begås. Det får anses vara en direkt polisär fråga och Polismyndighetens uppdrag. Att socialnämnden är en viktig aktör i det brottsförebyggande arbetet handlar inte om att socialnämnden kan förebygga att kriminella handlingar begås. Det handlar om att socialnämnden kan arbeta med människor och utifrån det förebygga och motverka att människor blir kriminella eller utvecklar en kriminell livsstil. En av polisens viktigaste uppgifter är just att förebygga och förhindra att brott sker och polisens mål är att minska brottsligheten och öka tryggheten i samhället. Därför kan polisens förebyggande arbete handla om just polisen närvaro för att förebygga att kriminella handlingar begås. Exempelvis kan polisen finnas på en fotbollsmatch för att förhindra att bråk uppstår. I en jämförelse skulle alltså socialtjänstens uppsökande verksamhet inte handla om att nå individer i behov av stöd och hjälp utan att besöka miljöer i syfte att förebygga att kriminella handlingar begås.

Att socialtjänsten ska gå från att ha människor och deras bästa för ögonen till att arbeta med att förebygga handlingar är en omsvängning av socialtjänstens uppdrag som utifrån bestämmelsens lydelse i viss mån saknar koppling till det sociala arbetet och de mål som socialtjänsten har att utgå ifrån. Att socialtjänsten ska kunna erbjuda brottsförebyggande insatser till vuxna i syfte att vuxna inte ska utveckla en kriminell livsstil eller bli kriminell kan vara bra så länge det knyter an till socialnämndens uppdrag och mål. Men en eventuell lagstiftning kräver en tydligare, betydligt tydligare, tankegång kring vad lagstiftaren tänkt att åstadkomma med regleringen. Av promemorian går inte heller att utläsa vilka konsekvenser lagregeln kan få för det sociala arbetet eller för socialtjänsten.

Akademikerförbundet SSR ifrågasätter om tanken med bestämmelsen verkligen är det den reglerar - att socialnämnden ska förebygga och motverka brottsliga handlingar? I författningskommentaren anges exempel på förebyggande insatser som vänder sig till individer eller grupper med syfte att motverka och förebygga att någon blir kriminell. Inte att förebygga kriminalitet. Bestämmelsen motsvarar därmed inte vad som anges i författningskommentaren. Antingen behöver bestämmelsen omformuleras eller så behöver författningskommentaren revideras.

Akademikerförbundet SSR vill också understryka att bestämmelsen är ett nytt åtagande för socialnämnden. Det kan knappast med fog hävdas att det idag ingår i socialnämndens uppdrag att förebygga att vuxna människor begår kriminella handlingar. Det innebär att om förslaget genomförs, ska det finansieras. Med tanke på de knappa resurser och det redan idag ansträngda läge som kommunernas socialtjänster har så vill Akademikerförbundet SSR verkligen understryka vikten av att regeringen skickar med pengar till kommunerna när regeringen ger dem nya uppdrag. Att det inte görs är ett av socialtjänstens stora bakomliggande problem. En ständigt växande verksamhet, ett ständigt breddat uppdrag utan tillräckliga resurser påverkar såväl arbetsförhållanden som möjligheten att lyckas med uppdraget negativt.

4.2 Förebygga och motverka kriminalitet bland barn och unga

Akademikerförbundet SSR har inga synpunkter på förslaget i sig annat än att förbundet har svårt att se vad bestämmelsen ska tillföra med hänvisning till de kommande ändringarna i socialtjänstlagen.

Förbundet vill också lyfta fram och peka på att det för närvarande pågår en rad olika utredningar med syfte att stärka det brottsförebyggande och det brottsbekämpande arbetet. Det handlar bland annat om ändrade sekretessregler, repressiva åtgärder och insatser mot barn, unga och deras vårdnadshavare, sänkt straffmyndighetsålder, barnfängelser, översyn av LVU, översyn av SiS, ungdomskriminalitetsnämnder och många fler. Det gör det mycket svårt att överblicka och få en samlad konsekvensbild av hur förslagen - vart och ett men också tillsammans - kommer att påverka den sociala barn- och ungdomsvården, det sociala arbetet och möjligheten att

arbeta förebyggande. Det finns en stor risk att en del av förslagen är kontraproduktiva.

Heike Erkers
Förbundsordförande

Monica Engström
Socialrättsjurist